

VOLBA BUDOUCÍHO POVOLÁNÍ – AKTUÁLNÍ VÝZVA PRO VEŘEJNOU SPRÁVU

Miloš Charbuský, Jan Stejskal

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní

Abstrakt: Příspěvek se zabývá prezentací výsledků výzkumného šetření, které bylo zaměřeno na proces volby povolání u žáků osmých tříd základních škol. Průzkum byl pořádán Krajským úřadem Pardubického kraje a Univerzitou Pardubice, Fakultou ekonomicko-správní.

Cílem příspěvku je poskytnout Krajskému úřadu Pardubického kraje a také dalším dotčeným úřadům veřejné správy doporučení, která vyplývají z tohoto průzkumu. Článek je zaměřen pouze na analýzu výsledků od nerozhodnutých žáků.

Abstract: This paper focuses on the primary schools pupils decision making about their future jobs and work profiles. The paper presents the research results and their analysis lead from survey what was held by Regional Authority and University of Pardubice, FES on April and May 2006.

The goal of this paper is make some recommendations for Authority of Pardubice region and also for touched public administration offices what can influence the oldest undecided pupils.

Klíčová slova: žák, průzkum, volba povolání, Krajský úřad Pardubického kraje

Key words: pupil, survey, job, decision making, Authority of Pardubice region

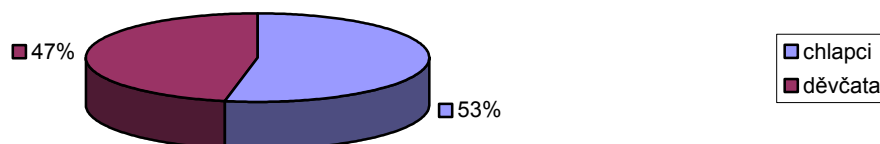
1. Úvod

Krajský úřad Pardubického kraje (konkrétně radní Mgr. Bc. Jana Smetanová) ve spolupráci s Univerzitou Pardubice, Fakultou ekonomicko-správní, Ústavem veřejné správy a práva provedl na přelomu dubna a května letošního roku plošný průzkum, který se zabýval volbou budoucího povolání žáky a vlivem některých orgánů veřejné správy na tuto volbu. Základním souborem byli žáci osmých tříd různých základních škol Pardubického kraje.

Informace byly zjišťovány dotazníkem, který byl rozeslán na určené základní školy, bylo jich celkem 100¹ (24 z okresu Chrudim, 25 Pardubice, 28 Svitavy a 23 Ústí nad Orlicí). Základní soubor tedy obsahuje celkem 3686² respondentů, z toho 1948 chlapců a 1718 dívek. Poměr chlapců a dívek je téměř srovnatelný a patrný z grafu č. 1. Paradoxně oproti demografickému vývoji, který je patrný již několik let, převažuje počet chlapců. Přebytek 6% činí v absolutním počtu 202 chlapců.

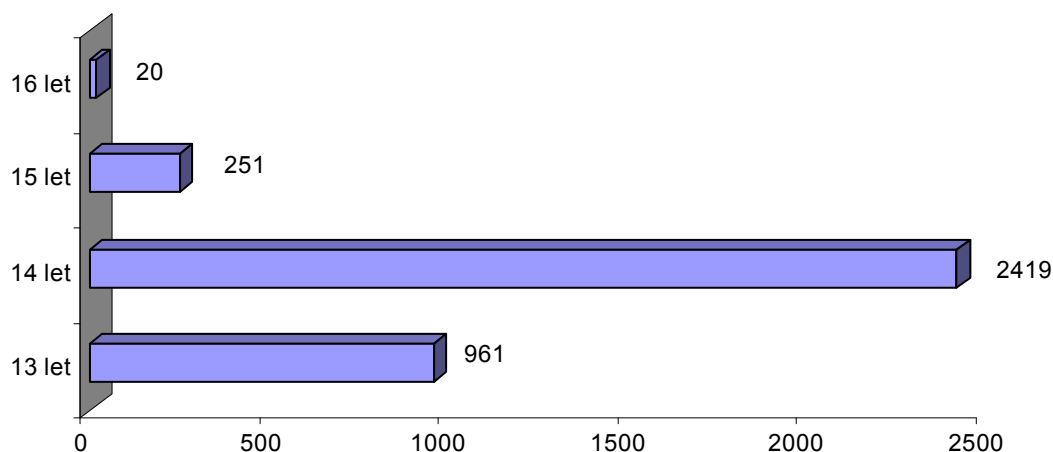
¹ V Pardubickém kraji bylo ke dni provádění průzkumu celkem 126 základních škol. Byly získány odpovědi tedy z 80% všech ZŠ Pardubického kraje.

² Je nutné připomenout, že ne všechny odpovědi byly vždy vyplněny. Proto se může stát, že v následujícím textu nemusíme vždy docházet v součtech k této velikosti základního souboru.

Graf č. 1: Porovnání chlapců a dívek v základním souboru

Ve věkové struktuře základního souboru můžeme sledovat zásadní převahu 14letých respondentů. Další skupinou bylo 961 žáků ve věku 13 let (zde předpokládáme, že žáci odpovídali podle aktuální skutečnosti – tj. nedovršili ještě 14 rok věku, tak se považují za 13leté. V tomto kalendářním roce jim však bude 14.). Poměr letos čtrnáctiletých je tedy 93%. Starších respondentů bylo pouze 251. Zde je zajímavé, že bylo osloveno i 20 šestnáctiletých (viz graf 2).

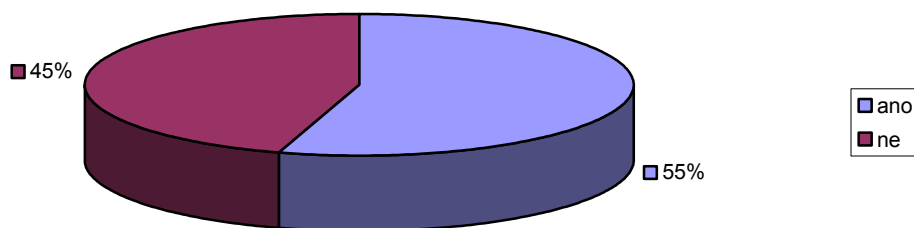

Graf č. 2: Skladba základního souboru podle věku

V rámci dotazu na průměrné školní hodnocení bylo zjištěno, že žáci základního souboru se ohodnotili průměrnou známkou 1,85. Lze předpokládat, že si žáci při svém hodnocení přilepšili a proto toto hodnocení nelze považovat za příliš objektivní.

Zásadní otázkou celého průzkumu bylo, zda je daný žák či žákyně rozhodnut/a o svém budoucím povolání. Dotaz byl přímo směřován na to, zda jsou žáci rozhodnuti jít studovat konkrétní SŠ nebo učební obor po ZŠ.

Respondenti základního souboru byli převážně rozhodnuti, resp. věděli, jakému povolání se chtějí věnovat v budoucnu (viz graf 3). Převaha však nebyla markantní, jednalo se pouze o 10%. Z tohoto výsledku můžeme tedy vyvodit, že téměř polovina žáků osmých tříd rozhoduje o své budoucnosti bez toho, aniž by měli jasně rozhodnuto, čím chtějí být.

Graf č. 3: Jsi rozhodnut/a, na jakou SŠ nebo učební obor chceš jít po ZŠ?

Další interpretace se tedy bude týkat pouze skupin „rozhodnutých“ nebo „nerozhodnutých“ žáků. V absolutních číslech bylo 2017 rozhodnutých a 1669 nerozhodnutých. Zajímavý je počet rozhodnutých dívek a chlapců. Základní soubor se díky neuvedení pohlaví snížil na 2009 respondentů. Z toho je rozhodnutých dívek 899 a chlapců 1110 (dívky 45%, chlapci 55%).

Cílem tohoto příspěvku je prezentovat zjištěné výsledky a interpretovat jejich analýzy. Příspěvek je zaměřen výhradně na nerozhodnuté žáky. Kompletní výsledky ve stručné formě jsou uvedeny v závěru příspěvku.

2. Analýza odpovědí nerozhodnutých žáků

Nerozhodnutí žáci jistě přemýšlí o svém definitivním rozhodnutí a mají určité představy, kde by rádi pokračovali po absolvování ZŠ. Nejčastějším přáním je studium na střední škole (což odpovídá 83% všech nerozhodnutých). Odborné učiliště by chtělo absolvovat pouze 173 žáků. Zajímavé je, že jen 172 dalších by rádo studovalo na obchodní akademii.

Není překvapivé, že existuje i skupina žáků, kteří nemají žádnou představu. Je jich pouze 157, což odpovídá téměř 9,5%). O konkrétní školu se pak zajímalo 78% žáků.

Je jasné, že další otázka musí být zaměřena na oblíbená povolání. Ty mohou výrazně ovlivnit rozhodnutí žáků. Mezi odpověďmi se samozřejmě objevovaly typická dětská povolání jako je letuška, pilot, archeolog, profesionální sportovec, zdravotní sestra, kadeřnice apod. Pro konkrétní představu o tom, jaká rozrůzněnost se objevovala v odpovědích, uvádíme přehled náhodně vybraných odpovědí. Jedna odrážka, jedna odpověď.

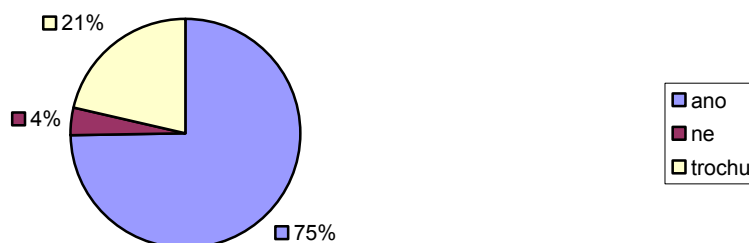
- programátor
- architekt, návrhář interiérů
- zdravotní sestra, veterinářka, grafička, ilustrátorka, návrhářka a architektka
- grafička, učitelka, barmanka, architektka, sekretářka, servírka, spisovatelka, novinářka
- něco s více lidmi a s cestováním nebo také s hudbou možná by mě bavila i práce manažera
- policistka, právnička, kadeřnice, vizážistka, herečka, práce s počítačem nebo hudbou
- hoteliér nebo kuchař a číšník
- pilot civilního letadla, astronom, hokejista, archeolog
- práce s PC
- fotografování, architektura
- obráběč kovů
- automechanik, sportovec, elektrikář
- učitel bojových umění
- doktorka, fotografa, psychologka
- automechanik
- sportovec, automechanik, obchodník
- barman, policista

- sekretářka, vizážistka, fotografka, něco v ČD, úředník, podnikatelka
- jezdit s kamionem
- obsluha v PC obchodu
- číšník
- architekt, programátor, grafik
- pracovat v kanceláři, doktorka nebo policistka
- umělecký kovář, mechanik chladírenských zařízení kuchař nebo číšník
- právnička, učitelka, TV
- policie
- sekretářka, pracovnice v útulku se psy
- kosmetička, kadeřnice, policistka, zdravotnictví
- strojvedoucí, automechanik
- cukrářka, prodavačka, kuchařka, kosmetička, kadeřnice

Lze konstatovat, že jistou představu o povolání žáci mají, ale rozhodně tato představa není směrodatná a určující.

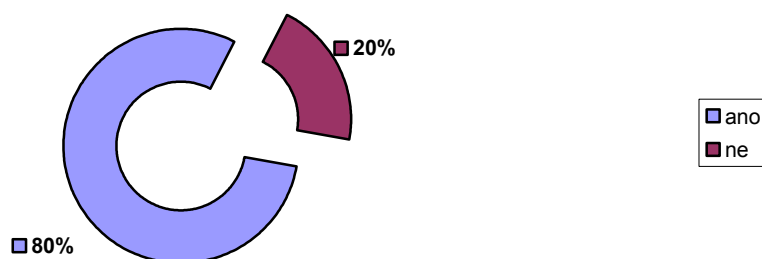
Další otázka byla položena i předcházející skupině. Jedná se o tom, zda žáci hovořili o svém budoucím povolání. Z grafu 4 vyplývá, že přesně tři čtvrtě nerozhodnutých žáků již hovořilo o svém budoucím povolání a částečně tak učinilo 21%. Kladně se tedy vyjádřilo 96%. Výsledek je potvrzením zájmu žáků o svou budoucnost, které však u této skupiny nemělo prozatím kýžený výsledek.

Mnohdy se můžeme také setkat s negativním jevem, kterým je fakt, že rodiče prosazují u svých dětí vlastní vize. Základní soubor žáků z 80% ví, že jejich rodiče mají určitou představu o tom, jaké povolání by měli vykonávat. Výsledky jsou patrné z grafu 5.

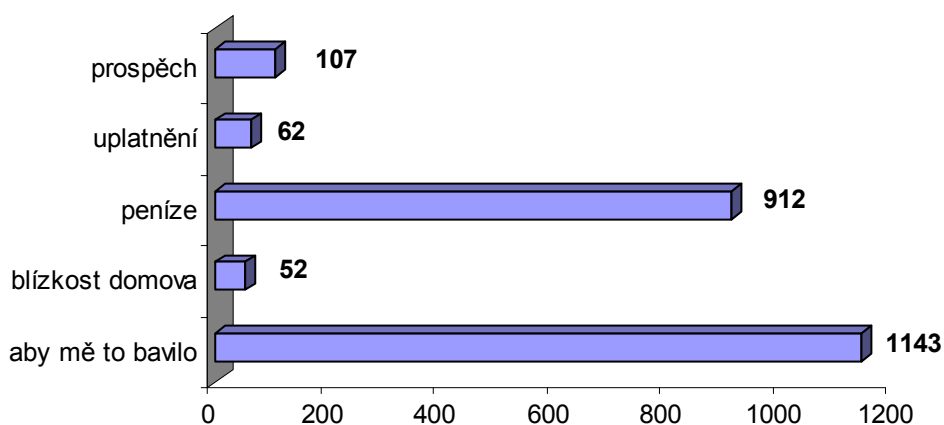
Graf č. 4: Hovořil/a jsi s někým o svém budoucím povolání?

Zásadním dotazem však bylo, zda rodiče žáky přesvědčují a ovlivňují směrem k vlastnímu přání. Víc jak 78% rodičů vůbec své děti neovlivňuje. Pouze 4,4% dětí jsou ovlivňovány vlastním rodiči. Tato hodnota by měla být postupně eliminována. Zbytek si určitou formu nátlaku uvědomuje pouze v náznacích.

Graf č. 5: Podíl žáků, kteří vědí o přání rodičů, aby zastávali jistou profesi

Poslední otázkou bylo, co je pro žáky nejdůležitější pro vlastní rozhodování o budoucím povolání. Výsledky jsou uvedeny v grafu 6 (mohlo být více odpovědí).

Graf č. 6: Nejdůležitější faktory pro rozhodování nerozhodnutých

3. Celkové závěry průzkumu

K reprezentativnosti průzkumu lze konstatovat, že bylo osloveno 100 různých základních škol ze všech okresů Pardubického kraje a na otázky položené v dotazníku odpovědělo 3 686 žáků (což je cca 67% ze všech žáků osmých tříd v kraji).

Dále bylo zjištěno, že víc jak polovina žáků se definitivně rozhoduje o svém budoucím povolání, aniž by měli zcela jasnou představu o svém budoucím profesním zařazení (např. žáci chtějí studovat gymnázium, aniž vědí, v jakém studiu by chtěli pokračovat – lékař, ekonom, právník aj.). Na jednu stranu můžeme tento jev hodnotit jako určitou formu alibismu (tedy odsouvání zásadních rozhodnutí v životě), na druhou pak musíme přijmout stanovisko, že žáci během středoškolského studia vyspějí a jejich další rozhodnutí bude kvalifikovanější.

Dílčí závěry k první části průzkumu, která se týká rozhodnutých žáků:

1. Představu o svém budoucím povolání (mnohdy však nevyhraněnou nebo nenaplnitelnou nebo naivní – kosmonaut, pilot, letuška, popelář) má 97% žáků.
2. Cca 65% respondentů se nemělo možnost při rozhodování o svém budoucím povolání s kým poradit (z toho se 95% žáků radilo výhradně s rodiči; výchovní poradci, učitelé a případně známí nehrají v rozhodování žáků žádnou významnou úlohu).

3. Nejvýznamnější skupinou faktorů, které ovlivňují rozhodování žáků, je opět rodina, resp. prarodiče (72%) a dále pak méně významnou úlohu hrají kamarádi (11%).
4. Moderním trendem, jak propagovat školu veřejnosti a zájemcům, jsou dny otevřených dveří. V souladu s hypotézou bylo zjištěno, že tuto možnost využilo 89% všech dotazových žáků. Převážná většina z nich pak odmítla možnost využití tzv. „burzy škol“ (pouze 11%).
5. Pro každé rozhodování jsou nutné přesné a kvalitní informace. Ty získávají žáci osmých tříd ZŠ výhradně od vlastní rodiny (75,5%), následované médií (26%). Opět se potvrdilo, že školy jako informační instituce nehrají žádoucí roli (jako informačního zdroje jich využilo pouze 186 žáků).
6. Z výsledků vyplynulo, že se pouze malá část žáků mohla setkat se svým budoucím povoláním prostřednictvím své ZŠ (pouze 100 žáků), proto čerpají znalosti převážně z televize nebo z firem svých rodičů nebo příbuzných. Je možné doporučit, aby i v tomto ohledu sehrávaly ZŠ větší roli (např. organizováním exkurzí, besed apod.).

Dílčí závěry k druhé části průzkumu, která se týká nerozhodnutých žáků:

1. Nerozhodnutých žáků bylo v době konání průzkumu cca 45%. Z těchto žáků chce 83% studovat na střední škole. Téměř 10% žáků ještě nebylo vůbec rozhodnuto.
2. Lze však konstatovat, že i tato část nerozhodnutých žáků již hovořila o svém budoucím povolání (75% hovořilo, 21% trochu hovořilo), avšak dosud nedospěla ke konečnému rozhodnutí.
3. Role rodičů: 80% nerozhodnutých žáků ví, že rodiče mají konkrétní představu o jejich budoucnosti. Pouze 4,4% žáků odpovědělo, že je rodiče nutí, aby převzali jejich vizi.
4. Zásadním faktorem, který zohledňovali tito žáci při svém rozhodování, byl požadavek „aby mě to bavilo“ – takto odpovědělo 1143 žáků (cca 50%).
5. Mezi další se zařadily:
 - a) *blízkost domova* (52 žáků), což svědčí o tom, že valná většina žáků by ráda studovala mimo dosah rodičů;
 - b) *uplatnění* zohledňovalo pouze 62 žáků, což svědčí o jejich nevyzrálém postoji k jejich vlastní budoucnosti;
 - c) *všeobecný společenský prospěch* zvažovalo jen 107 žáků, zato 912 žáků přiznalo, že stimulatorem rozhodnutí jsou výhradně peníze.

Kontaktní adresy:

PhDr. Miloš Charbuský,CSc.

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav veřejné správy a práva

Studentská 84, Pardubice

milos.charbusky@upce.cz

Ing. Jan Stejskal

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomiky a managementu

Studentská 84, Pardubice

jan.stejskal@upce.cz